

library holdings thematically cover the field of ethnography, but other disciplines are also represented.

The users are mainly curators of the Ethnographic Museum, students, professors of ethnology and related disciplines.

The users for the most part seek materials according to subjects and this gives rise to the need for higher forms of the thematic treatment of documents.

In the library the material is classified according to the Universal Decimal Classification (UDC). Apart from the numerical classification, we also need a thematic designation through the use of freely formulated indices that can be put to good use in specialised libraries like the Library of the Ethnographic Museum. The only problem lies in the fact that in ethnography there is a large number of dialectal terms for objects for which it is hard to find a commonly adopted technical term. The combination of the UDC and keywords in the thematic designation is not unusual since it enables both the numerical and simple designation of texts using letters, thus simplifying search for particular subjects.

NABAVNA POLITIKA I UREĐENJE FONDA PEDAGOŠKE KNJIŽNICE DAVORINA TRSTENJAKA

Štefka Batinić

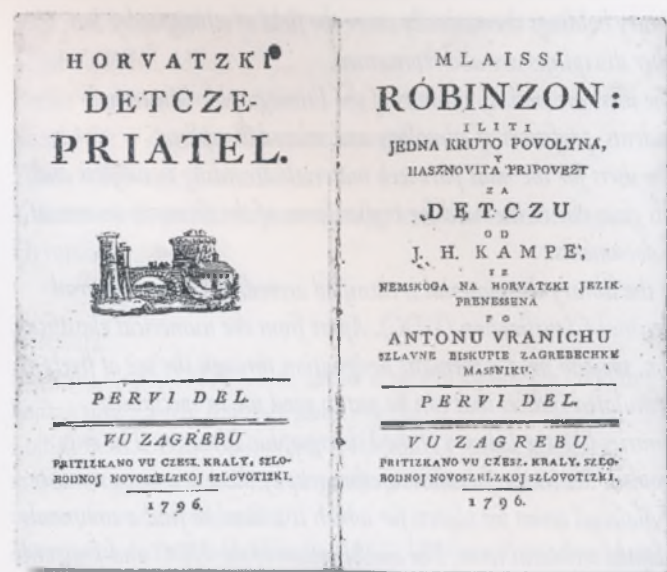
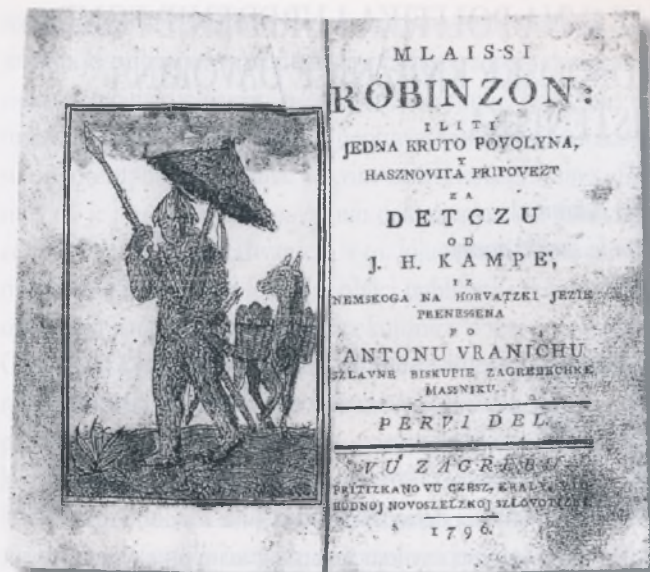
Hrvatski školski muzej

Zagreb

■ Pedagoška knjižnica Davorina Trstenjaka tek je od 1986. godine službeno u vlasništvu Hrvatskoga školskog muzeja, iako je od samog osnutka Muzeja (1901.) u njegovu sastavu. Knjižnica i Muzej nerazdvojna su cjelina. I jedno i drugo plod su požrtvornosti i svijesti hrvatskog učiteljstva okupljenog od 1871. u Hrvatskom pedagoško-književnom zboru (HPKZ), strukovnoj organizaciji čiji će rad na području pedagogije, školstva i dječje književnosti obilježiti drugu polovicu 19. i prvu polovicu 20. stoljeća. Zbor je odmah po osnutku počeo skupljati knjige za svoju knjižnicu, a prvi pravilnik odnosno "Ustanove za upravljanje knjižnicom" donosi 31. prosinca 1877. godine. Otvaranjem Hrvatskog školskog muzeja 1901. godine, "odmah se je uvidjelo, da k muzeju pripada i knjižnica, pak je upravni odbor odredio, da se knjižnica "Hrv. pedagoško-književnoga zbora" iz svoje dosadašnje sobe prenese u školski muzej i da uopće bude sastavni dio tog muzeja".¹ Muzej će 1953. godine prijeći pod gradsku upravu, a knjižnica ostaje pod upravom Zbora do 1967. godine, kada brigu o njoj preuzima Muzej, no tek će 1986. godine on postati njezinim stvarnim vlasnikom. U prilikama kroničnog nedostatka potrebnih uvjeta za funkcioniranje knjižnice (novac, prostorije, stručno osoblje) teško je govoriti o dosljednoj i sustavnoj nabavnoj politici, posebice u pojedinim razdobljima. U knjižnici su, doduše, od samog početka radili ugledni članovi HPKZ-a, u nekoliko su navrata pri sređivanju fonda konzultirani stručnjaci Sveučilišne knjižnice, ali se svaka financijska kriza najprije odražavala na rad knjižnice. Hrvatski školski muzej ju je 1986. godine također morao zatvoriti da bi je u svibnju 1995. godine, preuređenu i proširenu, ponovno otvorio za javnost. Građa se koristi samo u čitaonici a elementarno sređivanje fonda (popis, otpis, revizija) je pri kraju.

Izgradnja i uređenje knjižničkog fonda

Unatoč vrlo malim novčanim sredstvima koje je Zbor mogao izdvajati za nabavu knjiga, knjižnični se fond od godine do godine obogaćivao vrijednim naslovima. Sretna je okolnost bila što je HPKZ kao vrijedan izdavač pedagoške i dječje literature mogao uspostaviti i održavati razmjenu publikacija s drugim

Knjižnica školskog muzeja posjeduje i prve knjige za djecu prevedene na hrvatski jezik

izdavačima. Knjige koje su pristizale Zboru za recenziju u časopisima koje je izdavao, također su često završavale u knjižnici. Najčešći, u nekim godinama i jedini, način nabave građe bio je putem darova. Zbog toga su katkad u knjižnici dospijevali i naslovi koji se nisu uklapali u zamišljeni profil knjižničkog fonda, no kako su darovatelji najčešće bili istaknuti učitelji i pedagoški pisci, darovane su knjige, osim sadržajno, zanimljive i zbog potpisa ili bilježaka koje su u njima nalaze. Prilikom preseljenja knjižnice u novoosnovani Hrvatski školski muzej su "izlučene sve knjige, koje strogo ne spadaju u pedagošku knjižnicu, a to su knjige beletrističkog sadržaja i neke druge".² U pedagoškoj literaturi ili, boje rečeno, u literaturu namijenjenu učiteljima, a to znači i u fond pedagoške knjižnice, spadale su osim djela iz nacionalne povijesti, hrvatskog jezika i dječje književnosti te udžbenici. S vremenom se takva nabavna politika nije mogla slijediti, ali se nastojalo nabavljati barem stručnu literaturu u najužem smislu riječi. U godinu poslije Drugog svjetskog rata, knjižnicu su preplavile knjige (prijevodi i originali) ruskih autora, dobar dio kojih po svom sadržaju nije pripadao u pedagošku knjižnicu, ali je knjižnični fond obogaćen i sa 3800 knjiga bivše Središnje učiteljske knjižnice grada Zagreba te nevelikim, ali vrijednim, fondom knjižnice Hrvatskoga profesorskog društva. Citav je knjižnični fond ponovno inventiran, izrađen je novi abecedni i stručni katalog. Ustanovljeno je, na žalost, da nedostaju mnoge knjige, posebice stručna pedagoška literatura iz doba stare Jugoslavije. Članovi Zbora ponovno su pozvani da daruju knjižnici knjige iz svojih privatnih zbirki. Istodobno su iz knjižnice izdvojeni duplikati (450 "starih knjiga i časopisa") i poklonjeni Pedagoškom institutu Filozofskog

fakulteta u Zagrebu. Knjižnica je 1950. godine imala obrađenih 12.596 knjiga i 2550 časopisa, a kada se 1967. godine ponovno našla u sklopu Hrvatskoga školskog muzeja imala je oko 20.000 knjiga i 4500 svezaka časopisa. Budući da je bila zatvorena do 1965. godine, moralo se prije ponovnog otvorenja pristupiti najnužnijem sređivanju fonda. U iscrpnoj povijesti knjižnice³ točno šest puta spominje se sređivanje knjižničkog fonda, što je zapravo samo pokazatelj kronične nesredenosti toga vrijednog fonda koja kulminira 80-ih godina. Muzej je upravljao knjižnicom, no kako nije bio i stvarni vlasnik njezina fonda, paralelno je stvarana priručna muzejska knjižnica. Ne treba ni spominjati da su se u njoj nalazile i knjige iz pedagoške knjižnice. U Muzeju je formirana Zbirka udžbenika i priručnika, kamo su također dospijevale knjige iz knjižnice, a u Pedagoški arhiv HŠM-a već ranije su bila preseljena gotovo sva tiskana školska izvješća. Kada je 1986. godine Muzej konačno postao i vlasnikom cjelokupnoga knjižničkog fonda, jedino je rješenje bilo ponovno zatvaranje knjižnice. Tek 1994. godine preuređen je prostor i povećan broj polica za knjige. Knjižnica sada uz dvije prostorije za spremište knjiga ima i čitaonicu s referentnom literaturom. To je, bez lažne dramatizacije, bio posljednji trenutak za spašavanje ne samo vrijednog fonda stručne pedagoške literature nego i vrijedne kulturne baštine. Osim vrijedne zbirke rariteta (najstarija knjiga je iz 1590. godine), knjižnica je prava riznica cjelokupnoga književnog i stručnog stvaralaštva hrvatskog učiteljstva 19. stoljeća, nezaobilazno mjesto istraživačima hrvatskoga školstva i sjajna referentna osnova za sve zbirke Hrvatskoga školskog muzeja. Nakon započetog elementarnog sređivanja fonda (sedmog po redu) knjižnica je 1995. godine ponovno otvorena.

Kolikogod sintagma "elementarno sređivanje fonda" upućivala na nekakvu brzu akciju, ona se tek nakon tri godine privodi kraju. Rezultati su sljedeći:

- a) iz fonda monografija izlučena je i popisana periodika (860 naslova u 6030 svezaka),
- b) popisana je i smještena na adekvatno mjesto raritetna građa,
- c) za administrativne je potrebe kompjutorski popisana veći dio fonda monografija (s mogućnošću pretraživanja i sortiranja prema zadanim kriterijima te izračunavanja vrijednosti fonda),
- d) iz knjižničkog su fonda izdvojeni udžbenici za Zbirku udžbenika,
- e) prilikom popisa knjige se čiste od prašine i presigniraju (smještaj prema numerus currensu unutar određenog formata),
- f) izdvajaju se knjige za otpis.

Navedeni su poslovi samo osnovni preduvjet za daljnju kvalitetnu izgradnju knjižničkog fonda i za funkcioniranje knjižnice do konačne obrade građe prema bibliotečnim standardima i mogućnostima suvremene tehnologije. Zbog manjkavih kataloga i raspršenosti knjižne građe unutar kuće, bilo je nemoguće utvrditi postoji li u knjižnici (Muzeju) neka knjiga ili ne. Luksuz stihijske izgradnje fonda više si ne možemo dopustiti, čak i kad nam se građa daruje.

S obzirom na svoju dvostruku ulogu – središnje pedagoške te muzejske knjižnice – PKDT prikuplja, obrađuje, čuva i daje na korištenje sljedeću građu:

- sve domaće omeđene i periodične publikacije s područja školstva i pedagogije (najnovije, ali i stare naslove ukoliko ih knjižnica ne posjeduje),
- relevantne domaće knjige i časopise s područja znanosti srodnih pedagogiji,
- relevantne strane knjige i časopise iz područja pedagogije,
- relevantnu muzeološku literaturu,
- opće i stručne priručnike (rječnike, enciklopedije, leksikone, bibliografije, jezične priručnike i sl.),
- najznačajnija djela s područja hrvatske povijesti i jezika,
- knjige i časopise za djecu i mladež, te školsku lektiru.

Knjižnični se fond može podijeliti u dvije osnovne zbirke: zbirku periodike i zbirku knjiga. Sukladno potrebama Muzeja i korisnika te specifičnostima građe koju knjižnica posjeduje formirane su ili se formiraju različite posebne zbirke:

1. Referentna zbirka – izdvojeni fond priručne literature (rječnika, leksikona, enciklopedija, bibliografija, kataloga i sl.) koja se nalazi u čitaonici i dostupna je korisnicima.
2. Zbirka rariteta – izdvojeni fond publikacija tiskanih prije 1850. godine kao i onih tiskanih kasnije, a koje se zbog ograničenog broja primjeraka mogu smatrati raritetima.

Čitaonica i spremište Pedagoške knjižnice Davorina Trstenjaka u Školskom muzeju snimio: Fredy Fijačko

3. Zbirka školskih zakona i propisa – izdvojeni fond školskih zakona, propisa, odredaba, kao i općih zakona i propisa koji imaju odredbe koje se odnose na školstvo te nastavnih planova i programa, programa maturalnih i stručnih ispita, rasporeda predavanja i sl.
4. Zbirka dječje književnosti – uvjetno je možemo smatrati zbirkom, jer knjige nisu fizički izdvojene iz ostatka fonda, ali se prilikom kompjutorskog popisa registriraju kao književnost (L), tako da je moguć izdvojen ispis i pregled tog dijela fonda te njegovo eventualno izdvajanje.
5. Zbirka izvješća – izdvojen fond u okviru periodičnih publikacija – obuhvaća:
 - a) tiskana godišnja školska izvješća,
 - b) različita županijska izvješća, statistički godišnjaci i sl.
6. Zbirka kalendara – izdvojeni fond u okviru periodike – obuhvaća:
 - a) školske kalendare i shematizme,
 - b) pučke kalendare.

Knjižna je građa važan segment cjelokupnog fundusa Hrvatskog školskog muzeja (osim knjižnice kao muzejske zbirke postoje: Zbirka udžbenika, Zbirka atlasa te Zbirka učeničkih i školskih listova) i stoga je za kvalitetan rad s tom građom potrebno poznavanje i bibliotekarstva i muzeologije. Muzejske su knjižnice mjesta gdje se inače susreću te dvije struke i gdje se možda mogu naći odgovori na pitanja o kojima se u posljednje vrijeme raspravlja.⁴ Možda zvuči pretenciozno, ali one doista mogu biti most koji spaja te dvije struke u traženju zajedničkog jezika za suvremenu obradu građe. U svjetlu tih činjenica pogled u budućnost Pedagoške knjižnice Davorina Trstenjaka podrazumijeva da je jedna od prioritarnih zadaća obrade knjižničkog fonda kreiranje i izgradnja kompjutorski podržanog dokumentacijsko-informacijskog sustava, kompatibilnog sa sustavom u Hrvatskoj školskoj muzeju i izvan njega.

Bilješke:

1. Hrvatski školski muzej: njegov postanak i uređenje, Zagreb 1902., str. 109.
2. Ibidem.
3. Pleše, B.: Sedamdeset godina Hrvatskog školskog muzeja, Zagreb, 1971.
4. Seminar "Arhivi – knjižnice – muzeji: mogućnost suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture", Rovinj, 19.–21. studenoga 1997.

Summary:**The policy of acquisitions and the organisation of the holdings of the Davorin Trstenjak Pedagogical Library**

The Davorin Trstenjak Pedagogical Library was formally incorporated into the Croatian School Museum in 1986, although it actually was a part of the Museum since it was established in 1901. The acquisitions were the responsibility of the Croatian Pedagogical Library Council (HPKZ), a professional association.

It was fortunate that the HPKZ, being a valuable publisher of pedagogical and children's literature, was able to establish and maintain the exchange of publication with other publishers. And so all the books that came in ended up in the library. Since the additions to the holdings included titles that did not match the supposed thematic profile of the library, these books were removed.

Also removed were duplicate copies that were donated to the Pedagogical Institute of the Faculty of Arts in Zagreb.

In 1950 the library had a catalogue of 12,596 books and 2550 periodicals, while in 1967 it had 20,000 books and 4500 copies of periodicals.

In the library's exhaustive history the holdings were revised six times. When the Museum officially took over the library holdings in 1986, the only option left to it was to close the library in order to organise the rooms and re-catalogue the books.

It took until 1994 to remodel the library rooms and increase shelf space. Along with two rooms for housing books, the library now also has a reading-room with reference books.

Apart from a valuable collection of rare books (the oldest book is from 1590), the library is a true treasure house of the entire literary and professional output of Croatian teachers.

The priority of the Davorin Trstenjak Pedagogical Library is now the development of a computer supported documentation and information system compatible with the system in the Croatian School Museum, as well as systems outside the Museum.

BIBLIOTEKA MUZEJSKO-GALERIJSKOG CENTRA – MUZEJA MIMARA

*Andrea Georgijević-Savar
Muzejsko-galerijski centar
Muzej Mimara
Zagreb*

Povijest i smještaj

Nastala na osnovi koju čini osobna biblioteka donatora Ante Topića Mimare, biblioteka Muzejsko-galerijskog centra od 1989. godine smještena je u prostor Muzeja Mimara, otvorena za javnost 17. srpnja 1987. godine.

Smještena u jednom od najmlađih zagrebačkih muzeja i sama u odnosu na druge muzejske biblioteke jedna je od najmlađih a shodno tome i najmanjih.

Knjižnici su namijenjene dvije podrumske prostorije ukupne površine 112 četvornih metara. Prva prostorija predviđena je kao čitaonica, jer je biblioteka od početka zamišljena kao neposudbena biblioteka, poluzatvorenog tipa, dok je u drugoj smješteno spremište za knjige.

Nalazi se u privatnom traktu muzeja te je pristup korisnicima izvana moguć samo uz prethodnu najavu na recepciji.

Privatna biblioteka Ante Topića Mimare kao jezgra fonda današnje biblioteke MGC – Muzeja Mimara

Kao što svaka privatna biblioteka otkriva osobne sklonosti, interese i preokupacije svoga vlasnika, tako se i iz fundusa knjiga, izložbenih i aukcijskih kataloga donatora Zbirke umjetnina Ante Topića Mimare, mogu očitavati i njegovi interesi u umjetnosti, njegova kretanja i putovanja svijetom, njegovo strastveno posjećivanje aukcijskih kuća i praćenje aukcija, njegova očaranost velikim kolekcionarima i njihovim zbirka, koji su mu očito bili uzorom pri stvaranju vlastite zbirke.

Jezgru današnje biblioteke Muzejsko-galerijskog centra – Muzeja Mimara čini 1485 naslova (1732 bibliografske jedinice) iz ostavštine gospodina Ante Topića Mimare. Mimarina je privatna biblioteka rasla usporedo s njegovom zbirkom i pratila svojim sadržajem svaku njegovu novu akviziciju. Sadržavala je knjige, izložbene i aukcijske kataloge te stručne časopise.¹

Posebnu rijetkost u ovom fondu predstavljaju aukcijski katalogi, a posebno katalogi velikih privatnih zbirki ponuđenih na aukcijama u europskim centrima od početka stoljeća, osobito između dva svjetska rata do 50-ih godina. Ovaj dio fonda